

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

22062

Aşağıdaki soruların Sağlık Bakanı Kemal MEMİŞOĞLU tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

İbrahim AKIN

İzmir Milletvekili

Maraş'ın Elbistan ilçesinin ekolojisi, mevcut termik santral ve santralin genişleme projesi sebebiyle tehlike altındadır. Kömür yakıtlı termik santraller, yer üstü ve yeraltı suları, doğal yaşamı, hayvanları, özellikle göçmen kuşları ve insan sağlığını hedef almaktadır.

Türkiye'nin dördüncü büyük ovası olan Elbistan Ovası bir zamanlar tahıl, meyve sebze ve hayvancılık bakımından üretim üssü iken şimdilerde ilçede artık tarım yapacak arazi neredeyse bulunmamakta; hayvancılık ise bitmiş durumdadır. İlçede hava, su, toprak kirliliği had safhadadır. 1975 yılında yapımına başlanan 3 bloklu Elbistan-Afşin Termik Santrali bu kirliliğin ana sebebinin oluşturmaktadır. Tüm itirazlara, uyarılara, kazanılan davalara rağmen santralin kapatılması bir tarafa, mevcut ünitelerden birisi halen filtresiz çalışmaya devam etmektedir. Buna ek olarak 27 Kasım 2024'te Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı A Termik Santrali'ne toplam 688 MW kapasitede 2 ünite daha eklenmesi için "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)" raporuna olumlu kararı vermiştir.

Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü 2013 yılında hava kirliliğini GRUP 1A önceliğinde kanser yapıcı etmenler listesine ekledi. Üye ülkeleri ise hava kirliliğini önleyici acil ve etkin tedbirler almaya çağırdı çünkü ciddi oranda halk sağlığını tehdit etmektedir. Temiz Hava Hakkı Platformu'nun raporuna göre Türkiye'deki kurulu termik santraller en az 200 bin kişinin erken ölümüne sebep oldu. Yitirilen canların yanında bir hiç olsa da kömürlü termik santrallerin Türkiye sağlık sistemine maliyetinin ise 320 milyar Euro'yu aştığı uzman kuruluşların raporları ile tespit edilmiştir. Temiz Hava Hakkı Platformu'nun son raporuna göre ise Elbistan'daki tesise eklenmesi planlanan iki yeni ünitenin önümüzdeki 35 yıl içinde 2268 ölüme, 1714 astım vakasına, 626 çocukta yeni astım teşhisine, 2896 çocukta astım krizine, 907 erken doğuma, 514 düşük doğuma sebep olacağı ve bütün bunların yanında 755.904 gün hastalık izni gününe mal olacağı öngörülmüyor.

Eylül 2024 Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemi (SEÖS) verilerine göre, iki yeni ünite daha yapılması planlanan santralde ölçülen Karbonmonoksit (CO), Kükürt Dioksit (SO²), Azot Oksitler (NO_x) ve Toz (PM₁₀) ortalama değerlerinin yönetmelik sınırlarını 1 buçuk kattan 8 kata kadar aştığı belirtilmiştir. CO, SO², NO_x ve PM₁₀, kalp ve solunum yolu problemlerinden kansere kadar pek çok hastalığa neden olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda biyoçeşitlilik kaybı ile su varlıklarının kirlenmesi gibi çevresel sorunlara da yol açmaktadır.

CO, SO², NO_x ve PM₁₀ değerlerini içeren bu emisyonlar, kalp ve solunum yolu problemlerinden koah ve kansere kadar pek çok hastalığa neden olmaktadır. Bunu Sağlık Bakanlığı'na bağlı Elbistan Sağlık Grup Başkanlığı'nın kayıtlarında da görmek mümkündür.

Afşin Elbistan A Santrali'nin açılışını takiben bölgedeki kanser vakalarının sekiz kat arttığı belirtilmiştir.

Elbistan-Afşin A ve B Termik Santrallerinin sağlık etkilerinin incelendiği modelleme çalışmasına göre, bu santraller kuruluşlarından 2020 yılına kadar 17 bin 500 erken ölüme neden oldu. Eklenmesi planlanan iki ünitenin de tüm baca gazı filtreleri eksiksiz yapılsa bile, 2 bin 268 erken ölüme yol açacağı öngörülmektedir. Sağlık etkilerinin toplam ekonomik maliyeti ise 88 milyar TL.

ÇED Raporuna göre sadece ek üniteler Afşin ilçesinin bir yılda tükettiği suyun sekiz katı su tüketecek. Santralin genişletilmesi ile bölge halkı susuzluk yaşayacak; içme, kullanma ve sulama suları kirlenecektir. Elbistan Ziraat Odası'nın raporu bölge tarımını tehdit eden en önemli konulardan birinin susuzluk olduğunu ortaya koymuştur. Bölgede yapılan akademik çalışmalar; halihazırda santrale yakın topraklarda arsenik, kadmiyum, kurşun, çinko, mangan ve molibden gibi ağır metallerde ve iz elementlerde önemli artışlar olduğunu göstermektedir. Kapasite artırımı ile bu kirlilik oranı kat kat artacaktır.

Kömür tüketiminin iklim değişikliğinin başlıca nedenlerinden olduğu bilinmektedir. Elbistan Termik Santralının kurulu ünitelerinin yıllar içinde bölgedeki ortalama sıcaklığı altı derece artırdığı uzman kuruluşlarca belgelenmiştir. Kömürlü termik santralleri kapatmak yerine yenilerini açmak Türkiye'nin 2053 net sıfır karbon hedefi ile de çelişmektedir.

Elbistan-Afşin Termik Santrali'ndeki mevcut ünitelerle ilgili davada bilirkişinin bu santralin çalışmasında kamu yararı görmemesine, "yeni üniteler yapılırsa bu bölgeyi taşımak lazım, bölge ölür" tespitinde bulunmasına ve Danıştay'ın da bu görüşle uyumlu şekilde iptal kararı vermesine rağmen A ve B üniteleri kapatılmayıp geçici izinle çalışmaya devam ediyor.

Bu bağlamda;

1. Elbistan Afşin bölgesi için rutin halk sağlığı taraması yapılmaktadır?
2. Bölgede KOAH, astım, kalp-damar-solunum hastalıkları ve kansere ilişkin vaka sayılarının bulunduğu raporunuz mevcut mudur?
3. Bölgede KOAH, astım, kalp-damar-solunum hastalıkları ve kansere ilişkin vaka sayıları Türkiye ortalaması ile karşılaştırıldığında ne durumdadır?
4. Santralin 55 yıllık işletme geçmişi hesaba katıldığında bölgedeki KOAH, astım, kalp-damar-solunum hastalıkları ve kansere ilişkin vakaların seyri nasıldır? Artış mevcut mudur? Mevcutsa Bakanlığınızın önleyici sağlık hizmetlerine ilişkin bölge özelinde bir çalışması var mıdır?
5. Termik Santralin genişleme projesinin etkileri dikkate alındığında halk sağlığına ilişkin olumsuz etkilerinin olacağı açıkken Bakanlığınızın bu konudaki değerlendirmesi nedir?
6. Temiz Hava Hakkı Platformu'nun genişleme projesine ilişkin hazırladığı raporda ortaya koyduğu (35 yıl içinde 2268 ölüme, 1714 astım vakasına, 626 çocukta yeni astım teşhisine, 2896 çocukta astım krizine, 907 erken doğuma, 514 düşük doğuma sebep olacağı ve bütün bunların yanında 755.904 gün hastalık izni gününe mal olacağı öngörülüyor) riskler ve verilere dair Bakanlığınızın değerlendirmesi nedir? Bu vahim tablonun ortaya çıkmaması için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile ortak bir çalışmanız olacak mıdır?